

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen hetenkénti egyszer szombaton, másfél lven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadónival
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

ÓRÁK

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás;
jutányos
árak!

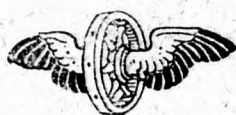

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műórás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz

Az ev. ref. egyházak szállítója,

A vonatok indulása Debreczen állomásról. — Érvényes 1908. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hova ?	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hova ?
1713	2 20		szv.	Püspökladány, Budapest k. p. u.	1705	12 10		szv.	Budapest k. p. u.
1706	2 44		"	Máramarossziget, Körösmező	4404	12 15		"	Hajdunánás, Tiszalök
4212	4 31		vv.	Tiszafüred, Füzesabony	1702	12 20		gyv.	Máramarossziget, Körösmező
1721	5 09		mtv.	Püspökladány	4710	12 26		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
1710	5 10		szv.	Szatmárnémeti	4716*)	2 20		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
4702	5 15		"	Nyiregyháza, Szerencs	1770	3 11		tvsszsz	¹⁾ Érmihályfalva
4402	5 30		mtv.	Hajdunánás, Tiszalök	1745	3 45		"	Püspökladány
4408	8 09		"	Hajdunánás	1708	3 56		szv.	Máramarossziget, Körösmező
4704	8 51		szv.	Nyiregyháza, Szerencs	4706	4 28		"	Nyiregyháza, Szerencs
1703	8 57		gyv.	Budapest k. p. u.	4406	4 36		"	Hajdunánás, Tiszalök
4512	9 41		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes	1701	4 42		gyv.	Budapest k. p. u.
1742	10 00		tvsszsz	Királyháza	4514	4 51		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes
4204	11 33		szv.	Tiszapolgár, Tiszafüred, Füzesabony	4214	4 56		"	Tiszapolgár, Tiszafüred
1747	11 28		tvsszsz	Püspökladány	1704	6 57		gyv.	Szatmár-Németi
4414	11 11		mtv.	Hajduböszörmény	4410	7 00		mtv.	Hajdunánás
					4708	7 06		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
					1709	9 00		"	Püspökladány, Nagyvárad
					4714	10 38		mtx.	Nyiregyháza
					1707	10 40		szv.	Budapest k. p. u.
					1712	10 53		"	Máramarossziget

¹⁾ Csak a debreczeni országos vásárok két napján közlekedik.
*) Április 1-től újból fog közlekedni.

Jegyzet
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 12 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

A vonatok érkezése Debreczen állomásra. — Érvényes 1908. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?
1713	1 29		szv.	Máramarossziget	1702	12 08		gyv.	Budapest k. p. u.
1706	2 18		"	Budapest k. p. u.	4413	2 00		mtv.	Hajduböszörmény
1720	5 03		"	Nagyvárad, Püspökladány	1744	2 51		tvsszsz	Püspökladány
4713	6 35		mtv.	Nyiregyháza	4513	3 05		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske
1711	6 48		szv.	Királyháza	4705	3 24		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
4401	7 14		"	Tiszalök, Hajdunánás	1708	3 36		"	Budapest k. p. u.
4511	7 20		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske	4403	3 40		mtv.	Tiszalök, Hajdunánás
1742	7 46		tvsszsz	Püspökladány	1701	4 22		gyv.	Körösmező, Máramarossziget
4211	7 54		vv.	Tiszafüred	4213	5 31		vv.	Füzesabony, Tiszafüred
4701	8 04		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4405	6 30		szv.	Tiszalök, Hajdunánás
1703	8 46		gyv.	Szatmár-Németi	4715*)	6 33		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
1722	9 36		mtv.	Püspökladány	1709	6 43		szv.	Szatmár-Németi
4407	11 26		"	Hajdunánás	1704	6 49		gyv.	Budapest k. p. u.
4703	11 22		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4707	8 46		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
1705	11 40		"	Körösmező, Máramarossziget	4515	9 25		vv.	¹⁾ Derecske
					1712	9 46		szv.	Budapest k. p. u. Püspökladány
					1707	10 12		"	Körösmező, Máramarossziget
					4400	10 13		mtv.	Hajdunánás
					4203	10 07		szv.	Füzesabony, Tiszafüred, Tiszapolgár
					4711	10 26		"	Szerencs, Nyiregyháza

¹⁾ Május 15-től szeptember 15-ig csak ünnep-és vasárnapokon közlekedik.
*) Április 1-től újból fog közlekedni.

Jegyzet.
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 15 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Imádság.

A mezőhegyesi templomszenteléskor elmondotta: **Eröss Lajos** püspök.

Felséges Isten, mindenható Hatalom, örök Bölcsesség és élő Kegyelem!

Hol az emberi számítás véget ér, s gondolataink elfogynak, ott vagy te a végetlenségben s intésedre, figyelnek, szavadra hallgatnak a forgó világok, melyeket te teremtettél Napok, földek bujdosó holdak s ragyogó csillagok házad butorai s a mérhetetlen terek néma titkai szintugy, mint a roppant mindenség hangos erői rólad beszélnek, ki nevedet az egek boltozataira, itt alant a földön minden fűszálra felirtad s dicsőséged visszhangját a magasság és mélység, zengő harmóniájába a teremtés hajnalán belekiáltottad. Téged dicsőít a mi van, neked énekel az egész természet; templomod csarnokainak boltozatait emelik oszlopai a levegőégnek; alkotó elméd nagyságos dolgait hirdetik a virágos mezők, a kopár kőszalak, a csendes erdők és a harsogó vizek s kimért utaikon haladván felőled ad jelt a nyár, az ősz, a tél és a kikelet.

Terólad tesz bizonyosságot s benned örvendez a mi lelkünk is. Szívünk dobogása, keblünk sohajtása, agyunk minden gondolata hozzád vezet, s ha testünknek eledelre, zaklatott életünknek nyugalomra van szüksége, tőled kérjük, nálad keressük azt minden áldásoknak osztogatója s idvességünknek örök forrása.

Tőled kérünk, nálad keresünk áldást most is, mikor ez az itt letelepedett és ujonnan alakult gyülekezet hajlékot emelt a te nevednek és munkája befejezése után megállott ennek tornácában, hogy elmondja előtted a mit érez és megköszönve a kegyelmet mellyel céljához segítted, imádkozzék azért ezutánra is.

Uram! Tudjuk mi, hogy te nem lakozol kézzel csinált templomokban és szívesen veszed és meghallgatod a könyörgést, ha az szívből fakad, ott is, a hol hiveid magánosan imádkoznak. Tudjuk, hogy nem a fény, nem a pompa, hanem a csendes és alázatos szív előtted kedves áldozat.

De tudjuk azt is, hogy te akartad, hogy ezen a földön választottaid anyaszentegyházat alkossanak és felséges neved imádói, mint a plánták, házadnak pitvariban virágozzanak és fel találhassák azt a békeséget, melyet az élet zajában fel nem találnak.

Óh! légyen azért néked hála, hogy rólunk így gondoskodtál; légyen neked hála, hogy ennek a békeségnek ezen a helyen is szállást készítettél és itt lakó gyermekeidnek megadtad azt az örömet, hogy házadnak javait megköstölhassák 's támasztottál nekik hatalmas pártfogókat, kiknek gazdag gazdálkodásából ezt a templomot felépíthették.

Ők megtették a mi rájuk nézett; im áll e ház, mint a te dicsőséged világító tornya és mint a mi Urunk a Jézus Krisztus evangéliomának a pusztába épített erős várbástyája.

De, hogy igazán és örökké az legyen, hozzád fordulunk jó Atyánk és téged kérünk, hogy ettől a pillanattól fogva vedd ezt a hajlékot atyai gondviselésedbe. Fordulj hozzánk a végetlenségből, hol trónod felállítad és nézzenek a te szemeid erre a házra, meghallgatván a kiáltást és az imádságot, melyet a te szolgád imádkozik előtted e mai napon.

Engedd, hogy amiképpen megépültek ennek falai és boltzatai külsőleg, úgy épüljenek belsőleg és lélekben azok is, akik majd ide járnak és a te Fiad az Ur Jézus nevében bűnbocsánatért, kegyelemért és idvességért hozzád imádkoznak.

Te adj szólanak azoknak kik ezen a helyen a te nevedben szólanak és te tanítsd, te oktassd őket úgy, hogy azok, akik rájuk hallgatnak, soha lelkükben kárt ne valljanak. Legyen ez a hely a te félelmednek, a józan hitnek, a tiszta erkölcsnek, az igazságnak, a testvériségnek és a hazaszeretetnek temploma és azokat, a kik itt megjelennek hassa át és szokassa rá a bűnöktől való óvakodásra, a törvények tiszteletére, a hűségre, engedelmességre és a jóttevők iránt való hálára a Krisztus evangélioma.

Szentleked ereje legyen ennek erőssége és te magad szenteld ezt azzal a mennyei szent tüzellel, mely élő templomoddá magasztosítja mindazokat, kik téged lélekben és igazságban imádni óhajtanak. Hadd folyjék és hadd csörgedezzen itt, mint édes vizü forrás, állandóan az örökéletnek vize 's táplálja lelki kenyérrel az igazságot éhezőknek a te idvezítő kegyelmednek mindenre elégséges bősége.

És ha megengeded, hogy megérjük az örömet afelett, hogy e hajlékot neked szentelhet-

jük, boldogíts bennünket azzal az igérettel is, hogy fiainkat, leányainkat 's késő unokáinkat is meghallgatod, ha e helyről élő hittel emelkedik hozzád az ő imádságuk.

Hallgasd meg a szülőket, mikor majd kisdedeiket ide hozzák és azokat a keresztség szent sákramentomában neked felajánlják. Hallgasd meg őket akkor is, mikor a próféták és apostolok tudományába serdülő magzataikat bevezetve, ezek e helyen előtted hitőkről vallást tesznek 's egyházunk élő tagjai sorába felvétetnek. Add áldásodat a házaspárokra, kik mielőtt az élet nagy és komoly útján elindulnának, ide sietnek 's az egymásnak tett fogadás megtarthatásáért segédelmet tőled kérnek.

Áldd meg és vedd pártfogásodba az aláza-
tos templomba járókat 's Szent Fiad asztalának bűnbánatba merült buzgó vendégeit. Csepegtess itt enyhítő balzsamot a sérelmes szivekre és légy kegyelmes azokhoz, kik erőszakot és csapásokat szenvednek; és a nyavalyák táborával küzdőknek mutass e helyen idejében való szabadulást s édes reménységet.

Áldd meg a királyt és az ő tanácsosait; az anyaszentegyházat és ennek vezérlő apostolait és nagylelkű pártfogóit. Áldd meg hazánkat, nemzetünket, ezt a községet és védelmezd ezen a helyen felekezeti különbség nélkül mindazokat,

TÁRCA.

Régi diákbüntetések

Irta: *dr. Dékányi Kálmán* m.-vásárhelyi tanár.

1789-ben hozták a szorgalom nélküli tanulókra szabandó büntetéseket. Ilyenek voltak:

1. Az érdemfokozat leszállítása, sőt az illetőnek napokra, hetekre, esetleg az egész tanévre alsóbb osztályba való visszahelyezése.

2. Mint testi fenyíték szerepelt a vesszővel és pálcával való megcsapás. Erre vonatkozólag olvastuk: „Közönségesen rendeltetik, hogy a gyöngébbek vesszővel, a nagyobbak ellenben pálcával büntetnek! Ha a hibát csak kevesen tudják „csak magánosan“ két tanító és az inspektor jelenlétében szabták ki a büntetést, míg ha nyilvánosságra jutott, vagy ismételt elkövetett bűn fenyítéséről volt szó, akkor a többi tanulók jelenlétében és színe előtt történt meg az igazságtétel.

A kilenc évvel későbbi törvények már változáson mentek át:

1. Ismét szerepel a pénzbírság.
2. Törvényyé vált a szigorú megdorgálás.
3. A legációtól való megfosztás.
4. Az elzárás kisebb-nagyobb időre; de e büntetés kiterjedhetett egy hétre is, kenyéren és vizen való kosszattal.
5. A ki az elzárásba nem nyugodott bele, a reá kiszabott büntetést kitölteni vonakodott, vagy a börtönben rossz magaviseletet tanúsított, azt egyszerűen vasra verték.
6. Megvesszőzéssel büntették a káromkodót.
7. Mint büntetés szerepel a bocsánatkérés (deprecatio,) mely után vagy előtt fél napi ideig elzárva volt az illető. Súlyosabb büntetések voltak végül:
 8. a nyilvánosan megvesszőzés és
 9. a kicsapás.

Feltűnő, mily erős változtatást eszközölt a pápai iskola a maga fegyelmi szabályain, mily nagy a különbség az 1789-iki szelid, humanus eljárás és az 1798-iki szigorúság között. Az első, valószínűleg a francia felvilágosodásért, a II. József elveiért való lelkesedés hatása; nem is egy évtized azonban megmutatta, hogy még nem is válnak be az új intézkedések, hogy a francia forradalom mindent fölforgatni igyekszik 's hogy szigorú

a kik tégedet félnek és a te szabadtásodban örvendeznek. Minket pedig, a kik azért jöttünk ide, hogy ebben a házban igédet hirdessük és országot építsük, segélj, hogy a munkát sikerrel végezzük, szolgálatodban erősek lehessünk-, a hitek és mindnyájunk üdvösségére és a te felséged az Atya, Fiu és Szentlélek teljes Szentháromság egy örök Isten dicsőségére. Ámen.

Állam és egyház.

Az állam és a különböző egyházak sorsa szoros összefüggésben áll egymással.

Ha nem tudnók ezt a *mult* történetéből, meg kellene értenünk a *ma* eseményeinek tanúságaiból.

A nemzetiségi egyházak tiltakoznak a kultuszminiszter ismert rendelete ellen és a magyar iskolákban se akarnak magyarul tanítani.

A róm. kath. egyház közvéleménye izgatottan tárgyalja a kérdést, szabad-e a kath. egyházban politizálni?

Az ultramontanizmust a szekularizáció kérdése nem hagyja nyugodni és magának követeli az államjavadat.

Mi református egyház egyenlő osztályrészt

kérünk az államtól s úgy is mint egyháztagnak, úgy is mint egyházi tisztviselőként méltánytalanságot vetünk a szemére és különösebben a Vallás-egyenlőségi szövetség és az O. R. L. E. alapszabályainak ügyét panaszoljuk fel.

Mind protestáns mind katolikus részről elégedetlenek vagyunk tehát az állammal.

Ebből a körülményből azonban nem szabad azt következtetni, hogy a magyar államra nézve minden egyház egyformán kellemetlen és az állam kiépítésénél minden egyház használhatatlan. Pedig erre az álláspontra szeret ráhelyezkedni az u. n. liberalizmus, mely minden egyházat bizonyos mértékben veszedelmesnek tartott, egy kalap alá fogott s éppen ezért az egyházaknak befolyását csökkenteni óhajtotta. Ez a felfogásuk a haladást és a reformokat óhajtó társadalmi áramlatok embereinek is.

Ezzel a felfogással szemben áll az a nézet, mely a vallásosság elvének mint társadalom fenntartó és konserváló erőnek a hangsúlyozásával bizonyos közösséget akar létrehozni az összes felekezetek, de különösebben a keresztyének között s azokat az uralkodó róm. kath. egyház égisze alatt a modern állam eszme és a haladás ellen kívánja felvezetni. Hol az igazság, mi a tenni valónk e zürzavarban?

Legelsőbbben rá kell mutatnunk arra, hogy

ságra, még a régebbinél is erősebb fegyelmezésre van szükség.

Az ősi kálvinista intézmények között első helyen áll a debreceni főiskola. Keletkezése ennek is 1549-re nyulik vissza. Természetesen már megalakulásakor a XVI. században megvoltak az iskolának a maga törvényei, de ezek korunkra nem maradtak fenn. Csak a későbbi, a XVII. és XVIII.¹ századbeli törvényekről tudunk, a melyeknek alkotásánál bizonyára amazokat is figyelembe vették. Ez ismeretes törvényeknek a wittenbergi egyetem 1571-ki és a sárospataki iskola 1621-ki fegyelmi eljárása szolgált mintául. Ujat nem igen találunk intézkedéseik között, legfeljebb az egyes fokozatok megállapításában található változtatás, de a lényeg ugyanaz. E büntetési fokozatok voltak:

1. A megdorgálás.
2. A nyilvános feddés, megróvás, bocsánatkérés, megkövetés.
3. Az érdemfokozatok leszállítása tizszeres mértékig is.
4. Alsóbbrendű kötelelességekre szorítás.

¹ Békefi. A debreceni ev. református főiskola XVII. és XVIII. századbeli törvényei. Budapest, 1899. Ak. Ért.

5. Kedvezményelvonás, mint tanítványoktól, legációtól való megfosztás.

6. Könyv nélküli betanultatás.

7. Az étel megvonása.

8. Pénzbírság.

9. Egytől tizenégy napig tartó börtön, esetleg kenyéren és vizen való böjttel szigorítva. Testi fenytékek voltak:

10. A megpálcázás.

11. Virgácsolás.

12. Megkorbácsolás, mint fokozatos büntetések.

13. Végül a legsúlyosabb esetekben szerepelt az iskolából való kizárás. Ezt az egész iskola jelenlétében a szokásos csöngetés kíséretében a kurátor hajtotta végre

Érdekes fegyelmi rendtartása volt a kolozsvári unitárius kollégiumnak is. Mint iskola ez is a legrégebbek közé tartozik.¹ 1556-ban alkotott és 1567-ben megújított törvény rendelkezik először arról, hogy egy marosvásárhelyi és egy kolozsvári zárdából gymnáziumot kell alakítani. Így jön létre a kolozsvári kollégium, mely 1564-ig luteránus jellegű volt, majd két évig református és 1566-ban, midőn Kolozsvár lakossága is e vallásra tért át, természetszerűleg a kollégiumot is unitáriussá tették.

a mi panaszainknak nem az a forrása, a mi a nemzetiségi és a róm. kath. egyházaknak. Mi nem azért elégedetlenkedünk elsősorban, mert az állam nem nekünk kedvez s nem arra törekszünk, hogy az állam protestáns legyen. A mi sérelmünk az, hogy az állam mostani kormányzója az állam érdekét elhanyagolja s az egyházi érdeket az állam érdekének elébe helyezik. Barkóczy, Apponyi nem annyira magyar államférfiak mi előttünk, mint inkább egy tulzó felekezeti irány exponensei. Mi úgy gondolkozunk, hogy az egyházaknak és vallásfelekezeteknek nincs semmi joguk arra, hogy az állammal szembe helyezkedjenek s úgy mint egyházak önálló politikai tényezőkként szerepeljenek, általában hogy az államban államot képezhessenek.

Ebből a felfogásból következik, hogy nekünk úgy a nemzetiségi egyházak hazafiatlan államellenes maguktartását, mint a magyar róm. kath. férfiak vezetése alatt álló néppártiak viselkedését egyformán helyteleníteniünk kell.

Az elsők egyenesen az állam lerombolására törekednek; viselkedésük mindnyájunk ellen intézett gonosz merénylet. Az utóbbiak az államot akarják kisajátítani; mind a közre, mind a kath. egyházra nézve veszedelmes tévely, mely a magyar állam lételetét kockára teszi, az állam békéjét feldúlja s az igaz vallásosságnak, sőt magának a kath. egyháznak is semmit se használ.

Nem használnak azok a berzenkedő tiltakozások sem, a mik most a szekularizáció eszméje ellen róm. kath. egyházi részről elhangzanak. Eltekintve a kérdés akadémikus voltától, e tiltakozásokban nincs meg a tárgyi igazság, midőn a multa nézve azt állítják, hogy az egyházi javak nem állami eredetűek. Hogyan, hát Somogy megye tizede, Pozsony város adója stb. Szent Istvánnak magán birtokai lettek volna? És a többiek mind, a mikről zászlósaik jelenlétében és közreműködésével adománylevelet állítottak s a miknek kiegészítéséről, módosításáról, bevonásáról, pótlásáról törvényesen intézkedtek? Az egyházi javak eredetének, hovátartozóságának, kérdéseiben már régen megállapodott a közvélemény. Az államok fejlődése s a jobbnaira kath.-ok által lakott államokban az egyházi birtokok sorsa, azoknak az állam kezeibe való visszavétele már nem per tárgya többé, hanem valóság, mit a közszükség hozott létre.

E közszükséglet elől nem lehet a magyar kath. egyház hiveinek sem elzárkózniok. S nem is fognak a jövőben a mikor erre a sor nálunk is rákerül. De nem szabad ma sem, amennyiben legalább a nemzetiségi egyházak javadalmasai által birt magyar uradalmakra nézve, ez a közszükség már ma is fennforog. Ellenkezőleg, követelniök kell, hogy ez uradalmak helyett az illetők pénzbeli kárpótlást kapjanak s hogy e

Érdekes itt, hogy a fegyelmi rendtartás is különbséget tesz a kisebb tanulók és a hat gimnásiumot már végzett diákok között. Mig a gyermekek fölött az illető tanárok és osztályvezetők tettek igazságot: a diákok a coetus birói széke alá tartoztak eleinte; az szabta meg a különböző birságokat. Ugylátszik az utóbbi itélő forummal a diákság nem volt megelégedve, mert 1770-ben kierőszakolta, hogy helyette 12 választott diákból álló és az igazgató elnöksége alatt ülésező esküdtszék itélkezzen. Az intézmény a legújabb időkig fennmaradt és csak 1893-ban szűnt meg. A diák különben öltözetében is különbözött kisebb tanulótársaitól. Tógát viselhetett, mely prémmel szegélyezett térdig érő mente volt. Ehhez fekete nyakkendő, magyar csizma, sötétkék posztó nadrág, mellény, dolmány és süveg illett, mely alól félarasznyira megnövesztett haj lógott ki.²

A kolozsvári unitárius kollégiumban szokásos büntetések nemei voltak:

1. A pénzbírság, mely 2 dénártól 5 magyar forintig terjedhetett. Így büntették 1726-ban egyik káromkodót 1 frtra, 1795-ben pedig 26 dénárra. Mint látjuk, az

¹ Benczedy Gergely. A kolozsvári unitárius kollégium vázlatos története. Kolozsvár, 1901. 4. 1.

² Uo. 33. 1.

esküdtszék különböző időben nem egyformán mérte az igazságot. 1668-ban büntetik először a pipázást 15 dénárral. A ki a kapuban ácsorgott, az 50 dénárt fizetett, ki korábban lefeküdt mint szabály volt, 9 dénárral, aki kártyázott 12, aki magyarul beszélt 6, aki az előadáson egyébbel foglalkozott 9, aki vendéglőben találtatott 25 dénárral büntették. 50 dénár volt a büntetése annak is, aki mente nélkül ment ki az utcára.

2. A plága. Végül körlapban kiszélesedő fa, vas vagy ezüst rud volt ez, a szerint, a mint gyermekek, tógásdiákok vagy secundáriusok számára készült. Utóbbiak azok a jobbmódu ifjak voltak, akik végezték tanulmányaikat és nem papi pályára készültek. A plágát az kapta, ki magyar szót ejtett ki a latin iskolai nyelv helyett. Napjában háromszor megvizsgálták, hogy kihez került s ha az illető gyermek volt, könyv nélkül tanultattak vele, ha diák, birságot fizetett büntetésül. A büntetéspénzek az ugynevezett divisio cassába tételtek és a büntetlenek osztottak időnként a begyült összegben.¹

3. A börtön már keményebb büntetés volt s néha több napra is terjedhetett. Nem is szívesen túrték a bűnösök és nem egyszer ellenszegültek a novitiusnak

¹ Uo. 35—36. 1.

birtokra támaszkodva államellenes politikát ne üzhessenek.

De nem szabad ilyen törekvéseket előmozdítani a többi egyházaknak sem. Az a makacsság, a melylyel az orthodox zsidók a német nyelvhez ragaszkodnak, az a gyűlölet a mely a pánszlávizmusból lutheránus és róm. kath. részről jut kifejezésre, egyformán veszedelmes és bünyös. De ilyen az unitus egyház klérusának felsőbb hatóságai által túrt hazafiatlan viselkedése. És ilyen az ultramontanizmusnak a politikai tényezők útján a valláseggyenlőség és az állameszme rovására való túlterjeszkedése is.

Akkor a midőn Barkóczy és társai az állam ellen tüntetnek, minden állásra csak a maguk fajtaját nevezik ki, midőn az állami iskolákból egészen kiszorítják a más vallásukat és prot. tanár többé azokba be nem juthat; a midőn az egységes állami tanügyet felekezetek szerint szét darabolják, az állam erejét tisztán ultramontan vagy felekezeti alkotások érdekében használják fel: épp úgy rombolják a magyar állam alapjait és falait, mint a nemzetiségi túlzók s még jobban veszélyeztetik a közbékét, mint akár a szocialisták.

Az igazság az állam részéről az egyenlő elbánásban s annak megismerésében van, hogy mindazon társadalmi tényezőt, mely az állam

céljait előmozdítja, e cél érdekében tanúsított közreműködése és eredményes fáradozása szerint méltányoljon és segítse. Ilyen tényezőnek kell lenni az egyházaknak, a melyeknek viszont nem szabad sem ezzel a segítséggel vissza élni, sem azt a segítséget ellenszolgáltatás nélkül követelni.

A nagy költő úgy köszönti fel a királyt: „hogy addig éljen míg a honnak él.“ Ehez az igazsághoz az államnak és az egyháznak is alkalmazniok kell. És mi magyar reformátusok alkalmazkodunk is. Sajnos, hogy az állam és a többi felekezetek eddig sokban alatta maradtak a mértéknek. Az állam a Barkóczy-féle jezsuita túlzó irány propagálásával, a népszövetség dédelgetésével, az állam érdekében létesített szervezetek: az Országos Valláseggyenlőségi Szövetség az ORLE. elleni animozitással. A nagy kath. egyház mindent kockára tevő, a túlzók támogatásával s magát a kath. egyházat s a hitet is veszélyeztető törekvések eltűrésével. De már mindenütt derengeni kezd a jobb belátás, az állam céljainak helyesebb felismerése és a kölcsönös megegyezés, valláseggyenlőség alapján való békés fejlődés iránti vágyakozás.

Legalább ezen jobb kor hajnalának tekintjük mi Zichy János tiltakozását a Rakowszky-féle túlzók ellen, némely gör. kath. főpap hazafias

nevezett VII. osztályos bölcészeknek. Még Felvinczy György is, ki később híres emberré vált, egy ízben börtönbe került valami szerelmi kalandja miatt.

4. Legszigorubb büntetés volt a kicsapás. Lopásra alkalmazták. A diákembernek az egész iskola színe előtt levágták tőgája szárnyait s aztán a kapuig sorfalat álló tanulók között kellett végighaladnia, miközben mindeniktől egy-egy vesszőütést kapott. Az egész eljárás alatt, míg a bünyös ki nem ért a kapun, folytonosan szólott a csöngettyű.

Az eperjesi ág. ev. kollégiumnak a történetében¹ olvassuk, hogy midőn 1770 ben József főherceg a kollégiumot meglátogatta, egyik tanító katedrájában felakasztva két korona alaku koszorút pillantott meg. Az egyik aranyozott volt, a másik szalmából fonva. Az elsőt a szorgalmas tanulók kapták, a másodikat a rossz tanulónak tették a fejére. Itt is divatozott még 1811-ben is a botbüntetés. Egy tanulót pedig 24 korbácsütés után kicsapták az iskolából.

A benczések esztergomi iskolája² szintén egyik kiváló gimnáziumunk volt; itt 1777, tehát a Ratió Educationis megjelenése utáni időben következő büntetések voltak szokásban:

1. Büntető feladatok dolgoztatása.
2. Alsóbb osztályba való visszahelyezés, a mi többnyire a tanári kar színe előtt történt különböző formák között.
3. Börtönbüntetés (carcer.)
4. Megkorbácsolás.
5. Vesszőzés.
6. Kizárás. Ennek, mint ma is két módja volt. Vagy csak az illető intézetből történt az, vagy pedig az összes iskolákból. Ez utóbbi esetben az eljárás az volt hogy bevonták a vétkes régebbi okmányait, és számára semminemű bizonyítványt nem bocsátottak ki.

(Folyt. köv.)

¹ Irta Hörk József, Kassa, 1897. 113. l.

² Vojnits Döme, Milleneumi értesítő a pannonhalmi Sz. Benedek-Rend eszterg. kath. főgymnásiumáról, Eszt. 1896.

viselkedését a délvidéki püspöki körút alkalmával s a magyar állam vezetőinek elbánását a vallásegyenlőségi sérelmek megorvoslására a kincstári telepeken, állami birtokokon élő magyar református hívek és egyházakkal szemben. *Mezőhegyesen*, hol harmadfélezer a magyar református lelkek száma, most jutottunk el oda, hogy az 1868. 53. t.-c. értelmében az állam minket is elismerjen és támogatásába részesítsen. *Nagy-Majláton* csak nem 100 év múlva, most épülhetett fel a magyar református templom, holott a kath. telepések már a telepítés alkalmával mindenenütt teljesen felépített paróchiákhoz jutottak. Pedig az idegenekkel szemben a magyar reformátusok a legmegbízhatóbb telepítési elemek. A kath. magyarok fájdalom már egy emberöltő alatt átsimulnak a többségben lévő nemzetiségiekhez, a mieink pedig, ha egyházaik vannak, századokon keresztül ellentállanak és terjeszkednek. Ez is egy olyan igazság, a mit minden részről elismerni tartozunk s a mely szerint az állam vezetőinek cselekedni is kell. A délvidéken most ez történt. A régi kath. egyházak és azok lelkészeinek élénk részvéte mellett ölelkeztek ott a magyarok és szenteltek új templomokat. Egyháziak és világiak faj és valláskülönbség nélkül egyesültek abban a boldogító tudatban, hogy mint egy hazának a gyermekei egyenlők a jogokban köteleességekben és a magyar haza, magyar állam iránti szeretetben. Sajnos, hogy ez a felemelő jelenség és magasabb beismerés csak itt e részeken, csak ez alkalommal nyilvánult s hogy egyébként állam és egyházak állam és államok, egyház és egyházak, osztály és osztályok mindenütt harcban állanak. Sajnos, de biztat a reménység, hogy már nem soká lesz ez így s hogy azaz elszánt nemes harc, a mit az állam s a jövő érdekében a többiek között a ref. egyház és lelkészi kar is teljesít, elébb utóbb győzelemmel végződik és az a törekvés, a mit a magyar államot fentartó erők egyesítése érdekében az Orle. képvisel, eddig sem esett hiában.

Dr. Ferenczy Gyula.

Templomszentelési beszéd.

A mezőhegyesi református templom felszentelésére irta és 1909. évi szeptember hó 11-én elmondta: *Futó Zoltán* református lelkész, a békésbányai református egyházm. főjegyzője.

Párbeszéd Isten és ember közt templomszenteléskor.

Aiapigék: II. Krónikák VI. r. 2. v.: „Én lakóházat csinálék neked, és oly helyet, melyben lakozzál mindörökké!”

I. Korinthus III. r. 16. v. „Avagy nem tudjátok-é, hogy ti az Istennek temploma vagytok?”

Veletek énekeltem, mikor csengett a szép ének, régi, dicsekvő dicséret: „Im bėjöttünk nagy örömmel

Felséges Isten! A te templomodba! Én nekem is szárnyat ölt lelkem gondolatja, mikor innen égis szállt imánk.

Most meg, hogy nekem kellene szólanom a ti templomszentelési örömtöket, némán szeretnék ülni közteket. Lelkem a mai nap újjongása közül elszáll idő előtti időbbe, templomotokból az Isten által alkotott templomokba.

Mintha látnám az első templomépitést.

... Már elhangzott a teremtés „légyen” szava, eltelet hat napi munkája. Az ifju világ közepén ott az *első templom*. — Isten építette a képére teremtett embernek: a paradicsom az. Boltja a kék ég ragyogó napjával; belseje a boldogság gazdag, fényes tere. Felette a műveiben gyönyörködő Isten; benne őt áldva, áldásait kérve, közellétének örvendve, békés ártatlansággal jár a büntől és haláltól ment ember.

— Jaj, hogy ajtaját elzárta, elállta a lángpallosu angyal! A belőle kitiltott ember — bűn s halál martaléka már — azóta görnyedezve járja az élet pusztáját, mely kevés virágot, de annál több tövist terem.

... E pusztában vándorló embernek építi Isten *második templomát*. Boltja a sűrű felhőbe burkolt, vilámmal cikázó, menydörgéssel zúgó haragos égbolt. Tere arengő, füstölgő hegyorom, melyen *Mózes szól és Isten felel neki szóval*. A hegy felett emésztő tűzben a szent, igaz Isten, ki az atyák álnokságát a fiakban is megbünteti, de ezer izig irgalmas törvényeinek megtartóihoz. Lenn — a hegy lábánál — a megvénült, orcáját eltedező, bűnei tudatában porba hulló nép. E népnek nem lehetett örök lakozása a szent Isten templomában!

És az Isten újra megszánta az embert: *harmadik templomot* is épített neki — a csendes, békességes bethlehemi mezőkön. Ormára tüzte a karácsonyéji csillagot; boltozatul ráhajlított a földdel ölelkező mennyországot; templomi tere lett a kis szegényes istálló; oltára a bűnök váltságaért felállított kereszt; orgonája, éneke az angyalok kara s annak zsolozsmája: „*Dicsőség a magas menyekben Istennek, a földön békeség és az emberekhez jóakarát!*” Felette a megbékélt, a kiengeztelt Isten, ki egyszülöttét adja, hogy „*senki a ki Ő benne hiszen, el ne vesszen!*” Benne a porból újra Istenéhez emelkedő ember, kit Isten fiává avat az, hogy „*Immár semmi kárhoztatások nincsen azoknak, a kik a Jézus Krisztusban vannak!*”

A szeretet, könyörület Istenének temploma ez! Kétezer esztendő bemohosította köveit, évszázadok hamis prófétái jóslák rombadőlését s a vesztébe rohanó ember sokszor meg is kísérté lerontani.

És mégis, ma is áll a templom. Az Isten nézi és ismétli, a mit a teremtés végeztekor mondott: „*Imé igen jól vagyon!*”

És Isten azóta nem épít templomot.

Ám az ember — az Istent utánzó por — kezd építgetni. S a mint alkot egyet-egyet, büszkélkedve nevezi „Isten házának.”

Ilyen épült itt is . . . a lelkem visszatér már bele.

Most, hogy felszenteljük, dicsekedő újjongás tölti be ez örömnapon, a mint cseng benne: „*Választotta az Ur, szerette ezt magának lakóhelyül!*”

De ha elcsendesedünk, az ünneplés zajába is hallatszik

a templomszentelési párbeszéd Isten és ember közt.

1. Az ember dicsekszik: „Lakóházat csinálék néked, oly helyet, melyben lakozzál mindörökké!”

2. Az Isten beleszól dicsekedésébe: „Nem tudjátok-e, hogy ti vagytok az Istennek temploma!”

I.

Ujjong — örülhet is — együlekezet: „Lakóházat csinálék néked!” Néked — ki lakoztál az Éden kertjében hogy ott veled lehessen, a kit a földből alkotál, de a kibe lelkedet adtad; néked — ki, mint házban, néped előtt ott voltál Mózes égő csipkebokrában a felhőben és tűzoszlopban; néked — ki nem kicsinyelted a szent sätort, Salamon kézzel csinált templomát, hogy bennök elmondhasd választottaidnak: „Ezen a helyen adok békeséget; néked — ki ott voltál a bethlehemi istállóban, a golgotai keresztnél, a feltört husvéti sirnál, hogy onnan odakiáltsd az emberiségnek: „Igy szerette Isten a világot!”; néked — ki a leszálló tűzes nyelvekben, csodás, zugó szél zendülésében betértél az első pünkösti gyülekezet egyszerű, szegényes szobájába; néked — ki ott vártad Sault a Damaskus melletti téren s Pallá avatád, mikor nagy hirtelenséggel mennyei világosság vette körül, hogy a földre esék és halla szöveget — őt újá teremtő szavadat; néked — ki jelen voltál Róma katakombáiban, rejtett sírok között a hol imádkoztak, a börtönökben, a hol senyvedtek kintpadokon, vadállatok ketrecében, kivégzések szörnyű helyein, ahol vértanukká lettek, Néró pokoli ünnepélyein hol fáklyácul égtek el az első keresztyének; ki e helyen is valóra változtattad ez üdvözítő szót: „Ime Istennek hajléka vagyon az emberekkel!”; néked — kinek lakóháza volt a máglya, mikor langja közt Husz énekelt; a wittenbergi templom, mikor Luther ajtajára szegezte a lélek szabadságának teteleit; Kappel véres csatamezeje, mikor Zwingli halátra válva hirdette ott: „A testet igen, de a lelket meg nem ölhetitek!”; a genfi nagy templom, mikor benne Kálvin a te lelked által, kirautott kardok közt elüzte a kufárokat asztalod mellől; a nápolyi gályák, mikor rajtok a te nevedért nyomorgattattak a vérig kinzott magyar protestáns predikátorok; néked — mi istenünknek házat építettünk.

Igy ujjongtok ti és az én lelkemet is megragadja boldog szent rajongástok. Veletek vallom: „A ki hozzámehetetlen világosságban lakozik” — „a kit az egek egeibe nem foghatnak,” annak templomot építhet az ember lakóházat iehe a mezőhegyesi egyszerű kalvinista templom.

Mert Istenháza minden kicsiny, cicoma nélküli templom, ha ajtajához odaáll Jézus embereket hívogató édes szavával: „Jöjjetek ide ti megfáradtak és megterheltek — én itt megnyugtallak titeket!” ha ablakain át „Istennek szavai vannak az őt félőkön”; ha annak téreire „tűz száll le az égből és az Ur dicsősége betölti a házat”; ha főekessége Jákobb lajtorjája fel és leszálló angyalával: emberek imájával, Isten beszédével.

És Istenháza minden hely, a hol ketten-hárman egybegyülnek a Krisztus: az embereket Istennel és egymással egyesítő szeretet nevében; a hol a szivekben megfakadnak s az ajkakra törnek az Istent magasztaló zsoltárok és dicséretetek — mint egykor Dávid vára falán, Péter és Silás tömlöcében; — a hol keresztül repül amaz örökkévaló angyal, kezében az evangéliummal; a hol az igehirdető fejére rátelepednek a kettős tűzes nyelvek, ajkát megérinti amaz oltárról vett eleven szén

és a hallgatók szíven átfut a pünkösti sebesen zugó szél zendülése lelkök lát megnyilatkozott egeket!

Isten lakóháza, nem kövek halmaza a hely, melynek bejáratánál rólunk lehull s kívül marad a világ nyomorusága, az emberek gyűlölsége; a melynek belsejében csodás módon megkap, hatalmába kerít, Isten fiaivá, testvérekké avat a sziveinkbe ömlő krisztusi szeretet, mely által „Istenben vagyunk és az Isten mi-bennünk!”

— Ha ilyen a templomotok, irjátok bátran, boldogan ajtaja fölé: „Isten hajléka az emberekkel!” Ha ilyen: „nem vagytok már jövevények és zsellérek, hanem a szentek polgártársai.”

Ti ez óra boldogságában, szent lelkesedésében ilyenül tudjátok és valljátok. Szeretnétek telekiáltani a világot büszke dicsekedéssel: „Jöjjetek, nézzétek, ez a hely Isten háza, mennyek kapuja!”

Am ünnepléstek zajába, az Isten munkáit utánzó emberi erő, tudás és akarat ujjongásába szentséges komolysággal belesendül Isten szava:

II.

„Nem tudjátok-e, hogy ti vagytok az Istennek temploma?”

Hiába emel az emberi gög édig nyuló bábeli tornyokat; hiába alkot a művészet és munka bámulatra méltó boltíveket, kupolákat. S ha ti is — mint Salamon — összedetétek volna egy ország cédrusfáit, márványoszlopait; ha megbéleltétek volna a fedelet arannyal, a kárpitot selyemmel, bársonnyal; ha teleraktátok volna a szent helyet arannyal és drága gyertyatartókkal, ékes oltárokkal; ha kerubimokat állítottatok volna is beléje . . . mind hiába volna! Templomotok felett hangzanék mint kiáltó szó: „Mit ér ez mind, ha ti nem vagytok az Istennek temploma?”

Hallgassátok meg Isten szavát templomszentelések napján!

Ember! te vagy az Isten a temploma! Ő maga tett azzá, mikor képére és hasonlatosságára teremtett. Templommá avatott, mikor lelket lehelt a föld porába s betöltötte azt az ő dicsőségével, mikor olyan szeretetet adott, hogy Isten fiainak hívattassunk . . .

És mily csodásan berendezte Isten ezt a templomot! Felruházta ezer ékességgel, isteni drága adományokkal, örökké és tehetségekkel, beragyogta orcájának fényével. Oltárt állított szentélyébe, hogy azon kigyulhassanak a hit, remény, szeretet égfelé lobbanó lángjai. Örökké égő szövétnekül beléje adta az imádságot. Szövetségládájába beletette nemcsak parancsolatainak tábláit, hanem kegyelmének evangéliumát is. Szentek-szentében ott vannak a jóság és boldogság, a bűnbánat és bűnbocsánat kerubimjai . . . jelképei az Isten jelenlétének.

Templomot építő és szentelő testvéreim! Ilyen templomok vagytok é ti? Nem sir-e felettetek is a panaszló zsoltár:

„Öröködbe Uram pogányok jöttek
És szent templomodat megfertőztették!”

Ha ti vagytok az Istennek temploma, akkor az én szívem megtelik szent örömmel és ajkam dicsérettudással; a mi örömünkbe belevegyl az Isten örvendezésé

nek szava: „Lészen az én lakóhelyem ő közöttük és lé-
szek nekik Istenök és ők lesznek népem mindörökké!”

... Ám cseng tovább is az isteni szó: „Ti vagy-
tok az Istennek temploma!” és hangzik messze túl e
templom falain, ez örvendező gyülekezeten, szerte a
négy folyó és hármás bérc honában lakó magyar kálvi-
nistaság felett s benne megszólal a mult dicsőítése, a
jelen panasza, a jövő reménye.

Reformatiókorabeli reformátusság! te Isten temp-
loma voltál. Benned lakozék Isten lelke, Krisztus sze-
relme, az evangélium szelleme, az imádság buzgósa,
annak szent bizonyossága, hogy „a mi hitünk diadalom.”

Te földi és mennyei hazáért egyszerre és egyenként
küzdő hős serege Bocskainak, Bethlennek, Rákócainak!
az Istennek temploma voltál te. Te benned lobogott a
lélek szabadsága és a haza szeretetének kettős oltári
lángja, benned hirdettetett e multat s jövődöt meg-
bűnhődött nép jobb jövődjének evangéliuma!

Te koldus-szegény és mégis áldozó reformátusság,
melynek élete sem volt drága, hogy vallomást tehessen a
mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumáról — te voltál
az Istennek temploma. Oltárod ékesség nélküli s fara-
gatlan kövekből való volt — mint egykor Illyésé. De
míg a hitetlenség ostromolta, a felszított türelmetlenség
átokkal zaklatta, fegyverrel haborgatta, máglyákkal kö-
rülrakta... belsejében békeség volt s szentséges
csendjében predikáltatott a hegyi parancs: „Áldjátok
azokat, a kik titeket átkoznak, imádkozzatok azokért, a
kik titeket haborgatnak!”

Hát te korunk kálvinistasága? Isten temploma
vagy-e? Múltó utóda-e hitvalló őseidnek?

Panaszolva hangzik prófétáid, apostolaid keserű
bizonyoságtétele ellened: Olyan vagy mint a kő. Hideg,
mint az, közömbösségedben; kemény mint az, megin-
dithatatlanságodban; nehéz, mint az Istenről elforduló,
porba, sárba lehúzó világiasságodban. Jellemzéd a
szó: „Ikabód — elvételét Izraeltől a régi dicsőség!”

Jaj pedig annak, a ki az Isten templomát meg-
széplösíti, elveszti azt az Isten, mert az Istennek templo-
ma szent, mely ti vagytok!”

— De panasz, vád ne zavarja ezt a szép ünnepet.
Annak boldogságában a sivár jelen jelenséget enyhítse
a jövő reménye.

Kő vagy reformátusság? Még ez nem végveszede-
lem! A kövek felett hangzik a szent követelmény: „Ti
mint élő kövek építessetek fel, hogy legyenek lelki ház!”
és a profécia: „Még felépítlek téged és felépítettél, még
megékesítettél.”

Én hiszem, vallom, hogy ha viharok, megpróbál-
tatások idői jönnek: hivatásának, erejének, lelkének tu-
datára jut az én magyar kálvinista népem, szerte heverő
kő összemegy, egygyé alkottatik az egy nagy szegletkö-
vön és léssen újra Istennek temploma — kőből épült,
vihart is kiálló!

Ime a mai napon megnyílt templomban vallást teszek
az én törhetetlen hitemről: „Én hiszek a magyar reformá-
tusság jövődjében.” Ennek a jövődjének legyen szen-
telve és legyen mindig álló jelképe e templom. És az
én ma benne elhangzott predikációm legyen profécia
az igazság és szabadság, a világosság és szeretet vallá-
sának és a magyar reformátusságnak ama boldog korá-
ról, melyben rajta beteljesedik: „Lészesz dicsőség kor-
nája az Urnak kezében! Nevez téged az Ur ekép: Én
gyönyörűségem!”

„Ne szégyenítsen meg engemet az Isten ti közöttetek!”
Amen.

K Ü L F Ö L D .

A Presbyteri Rendszert Követő Reformá- tus Egyházak Világ-Szövetségének Kilen- cedik Nagygyűlése New-Yorkban.

II.

Jun. 19-én ötödik napi ülését tartotta a Szövetség
E gyűlésnek különös élénkséget adott az a vita, a mely
A. F. Forrest glasgowi (Anglia) lelkésznek „Az alsóvá-
rosi egyház” című felolvasása felett keletkezett. A fel-
olvasó helytelenítette a nagyvárosi gazdagabb egyházak-
nak azt az irányzatát, hogy a mint a gazdagabb hivek
kiköltöznek a sűrűen lakott üzleti negyedből, az egyhá-
zaik is igyekeznek templomaikat eladni és követik a
gazdagabb hiveiket más városnegyedbe az ugynevezett
„felsővárosba.” A nagy hallgatóság — mondá — nem
szükségképeni jele az élénk egyházi életnek; az a tö-
rekvés pedig, hogy különböző szenzációs eszközökkel
kedveskedjünk a hiveinknek, sokszor eltérít bennünket
az evangéliom valódi céljától. Ezt legjobban látjuk —
folytatá — a Salvation Armynál (Üdv Hadserege.) a
mely azáltal, hogy a gazdasági mezőre is kiterjeszkedik,
sokat vesztett tulajdonképeni missiójában, a lelkek meg-
mentésében. Forrest lelkésznek ez a megjegyzése, hogy
t. i. az Üdv Hadseregének az iránya inkább jótékony-
sági, mint evangéliumi, oly élénk vitát keltett, hogy a
delegátusok néhány pillanatra majdnem megfélekedtek
a new-yorki városi körutról, a mely a program szerint
a gyűlés után következett. Ugy látszik, hogy a Szövet-
ségben sok barátja van az Üdv Hadseregének. Robert
Whyte londoni delegátus ugyanis elég erős hangon til-
takozott, az Üdv Hadseregének világszerte ismert szerve-
zete az emberbaráti munkára is kiterjeszkedik, mind-
azonáltal a legkisebb hanyatlás sem észlelhető az evan-
géliumi munkájában. Sokan helyeselték a beszédet, de
voltak, kik nem egyeztek vele. Forbes canadai törvény-
szeki bíró azt mondta, hogy Forrest lelkész véleményén
áll, és hozzátette, hogy az Üdv Hadserege ő szerinte
nem más, mint egyszerűen — egy roppant gazdag oli-
garchia. Viszont dr. Woodside glasgowi és dr. Hunter
philadelphiai lelkészek melegen védelmezték az Üdv
Hadseregét, a mely szerintök epügy jótékonyasági, mint
evangéliumi intézmény. Lelkesedéssel fogadták Dorsey
baltimorei lelkész kijelentését, aki azt mondta, hogy
Forrest glasgowi lelkésznek igaza van abban, hogy az
u. n. „alsóvárosi” protestáns egyházi munkában nincsen
talán elég vallásos szellem. Baltimoreban — folytatá —
a hol én 20 évig működtem, mint lelkész, kizárólag
csak a róm. kath. egyházak és templomok állanak moz-
dithatatlanul, — a mieink folytonosan költözködnek fel-
jebb és feljebb, hogy egyre nagyobb és gazdagabb gyü-
lekezeteket szervezhessenek. Van-e, kérdi, a mi protes-

tántizmusunkban elég vallásunk arra, hogy visszatartsuk egyházaink és templomaink örökös vándorlását?

Magyarországi szempontból ezt a kérdést nehéz megérteni. A magyarországi egyházak és templomok ugyanis nem vándor-intézmények. A hol egyszer Magyarországon egy gyülekezet templomot épített, azt el nem adja azért, hogy más helyen újabbat építsen belőle. Angolországi és különösen amerikai szokás ez, a melynek kiváltképpen New-Yorkban már elég példáját láttam. Abban a városnegyedben is, a hol a mi magyar református templomunk áll, egész sokasága van a róm. kath. s különösen a zsidó templomoknak, a melyek ezelőtt a legelőkelőbb protestáns felekezetek templomai voltak. Általában az a tapasztalat, hogy a protestáns amerikai egyházak, mihelyt nem tetszik nekik a környezet, eladódva teszik a templomukat és tetszetősebb hely után néznek, míg ellenben a hol a róm. kath. egyház egyszer megvetette a lábát, az onnan el nem mozdul soha. S mivel az ide-oda költöző protestáns egyházakat lehetetlen minden egyháztagnak követnie, így a régi helyen megmaradtakra nézve könnyen előáll a hitceserének a veszélye, épen a protestáns egyház és templom hiánya miatt.

A magyarországi református egyházra nézve is különös fontossága volt ez a július 19-ki ülés. Kun Bertalan püspök és Banffy Dezső báró főgondnok, konventi elnökök aláírásával, ekkor olvastattott fel ugyanis a magyarországi református egyház átirata aziránt, hogy a Világszövetségbe hazai egyházunk is fölvetessék. Dr. Matthews titkár (London) ajánló beszédében igen szép dicsérő szavakban emlékezett meg a magyarországi egyház multjáról és jelenéről. Ennek a hatalmas történeti egyháznak, — monda — a mely még Kálvin idejében alapítottatott, több mint 2000 lelkésze van. Majd hü rajzát adta Magyarország vallási s különösen református egyházi viszonyainak, földrajzi fekvésének és Ausztriával való összeköttetésének. Meglátszott az előadáson, hogy dr. Matthews Magyarországot és a magyar református egyházat tüzetesen ismeri. A magyar református „püspöki” címéről és nevezetéről épp olyan magyarozatot adott, mint dr. Good theol. tanár a magyarországi reformációról tartott felolvasásban s a melyről már tudósítasom I. részében irtam. Sajnálom, hogy nem sikerült a nevét feljegyeznem annak az öszbevegyült, egyik karján botra támaszkodó, agg lelkésznek, aki olyan lelkesedéssel, a mely csak a szivben lüktet és a szemben csillog, elmondta, hogy ifju theológus volt akkor, a mikor a nagy Kossuth Amerikába érkezett és attól kezdve mindig tisztelettel van a magyar nemzet iránt. Dr. Hunter philadelphiai prezsbiteriánus lelkész azt kérdezte, hogy templomszerető nép-e a magyar, mert ők — a presbiteriánusok — Philadelphiában missiói munkát kezdtek a magyarok közt s bár neki azt mondták, hogy mintegy 16 ezer református magyar lakik Philadelphiában, azért

alig tudnak 300 lelket a missiójukba begyűjteni. Dr. Matthews titkár megnyugtatta dr. Huntert, hogy bizony a magyar református buzgó, templomszerető és vallásos nép, sőt mihelyt megszületik, az állam törvényei szerint mint református vallásu el is könyveltetik. Dr. Matthews azután a legnagyobb elismeréssel szólt Budapest városáról, a budapesti református egyházi életről és dicsőítette a budapesti református ifjusági egyesület buzgó munkáját. Egyetlen ellenző szó nélkül, egyhangu I (ejtsd:áj — igen) szavazattal vétett fel hazai egyházunk a Szövetségbe. Ekkor szólásra emelkedett dr. James I. Good philadelphiai református theol. tanár és azt indítványozta, hogy mivel a magyarországi református egyháztól delegátus nem érkezett, a magyarországi egyház new-york városi lelkészét Kuthy Zoltánt, aki a gyűlésen jelen van, üdvözöljék. A minden oldalról felhangzott tapsok jelezték, hogy az indítványt tetszéssel fogadták, mire engemet az elnöki emelvény elé hívtak, a gyűlés tagjai felállással és tapsokkal fogadtak, s azok, a kik az elnöki emelvény körül ültek, kezet szoritottak velem és néhány szives szóval üdvözöltek, mint ama nagy egyház képviselőjét („as the representative of that great Church.”) Kétségkívül nagy megtiszteltetés és mivel egészen váratlanul, szinte váratlanul, szinte meglepetésszerűen történt, mondhatatlanul megható is volt ez a fogadtatás rám nézve.

Ekkor vették fel a Szövetségbe a koreai presbiteriánus egyházat is, a melynek 23,151 urvaországval élő tagja és egy egyházmegyéje (presbytere) van.

„A theológiai képzés új változatai” címen Buchanan Blake glasgowi lelkész értekezett.

E nap délutánját New-York város nevezetességeinek a megtekintésére fordították.

A közbeeső vasárnapon, jun. 20-án a Szövetség tagjai a különböző new-york-vidéki templomokban tartottak istenitiszteleteket; a gyűlés helyén, a Fifth Ave. presbiteriánus templomban pedig vasárnap délután négy órakor urvaországát osztottak.

A Biblia magasabb bírálata volt a jun. 21-iki ülés tárgya. Theológiai intézetek, irók és lelkészek részesültek bírálatban. Dr. Burell new-yorki lelkészt melegen ünnepelték. Van — ugymond — iskolája a constructiv magasabb kritikának és van a destructiv magasabb kritikának. Ezek azonban annyira el vannak különítve, mint Lázár az égben és a gazdag a pokolban (Luk. 16. 19, 31.) Az egyik szolgálja az igazságot, a másik nem. Ezeknek az utóbbiaknak semmi közük mihozzánk. Robinson theol. tanár azt mondta, hogy a Biblia élő könyv de különböző életkor és nyugodt életelvek kívántatnak a tanulmányozására. A kritika — monda — soha egy atomot sem semmisíthet meg a Biblia lényeges igazságaiból. Hadd kritizálják hát a bibliát, mint más könyveket. A kritika csak a mélyebb exegesist eredményezi.

Dr. Kyle philadelphiai lelkész a felolvasásában azt

fejtette ki, hogy a Biblia igazságait lelegevenebben bizonyítják az archeologiai kutatások eredményei. Albert Gigenti olasz lelkész, aki a sicíliai valdens egyházat képviselte, azt mondta, hogy célját tévesztett dolog volt, hogy az ő egyháza a római katholicizmust magára hagyta. Azt állította, hogy körülbelül hét ezer valdens hitfelekezetű él és ez mind róm. kath.-ból tért át. Jézus feltámadásáról és a történeti kritikáról Dr. Sweet mont vernoni (Amerika,) dr. Gordon winnipegi (Canada) lelkészek és dr. Armstrong princetoni (Amerika) egyetemi tanár értekeztek.

Amerikában az elemi iskolákban nincsen vallásos oktatás. A vallásos nevelést az egyházak vasárnapi iskoláiban végzik a lelkészek. Dr. Radcliffe washingtoni lelkész azt sürgette, hogy minden hitfelekezetű amerikaiaknak egyesülnie kell arra nézve, hogy az elemi iskolákba a vallásos oktatást, a Bibliát bevigyék. (Ezt már ezelőtt is megkísérelték, de akkor a zsidó rabbik és a zsidó hitközségek ez ellen tiltakozó gyűléseket rendeztek Amerikában.) Viszont Robert Whyte Londoni delegátus dicsérettel emlékezett meg az amerikai egyházak iskoláiról és azt mondta, hogy bár hazájára minden tekintetben büszke, de mégis szeretné, ha nekik is olyan nemzeti és egyházi iskolarendszerük lenne, mint a milyen az amerikaiaknak van.

(Folyt. köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Uj templomok.

Eröss Lajos püspök és Dégenfeld József főgondnok folytatják a munkát, a mit a délvidéki református egyházak újraszervezésére megkezdtek.

A tavasszal püspöki látogatásra, most két újtemplom felszentelésére szállottak ki a békésbanáti egyházmegyében.

Akkor is nagy ünnepséggel fogadták őket faj és vallaskülönbség nélkül most is mindenütt szeretettel és előzékenységgel találtak.

Akkor a más egyházhhoz tartozó hivek és főpapok barátságos magaviselete adott egyházunk határain túl emelkedő fontosságot nagy missiójuknak. Most a magyar állam hivatalosainak egyházunk iránt megnyilvánult méltányossága teszi nagy horderejüvé a kettős templomszentelési alkalmat. Mind a két templom a kincstár költségén épült. A nagymajláti százados tartozás lerovásaként. A mezőhegyesi az 1868. 53. t. c. és a vallásügyi elvek megvalósításaként. Mezőhegyes állami birtok, itt minden a magyar államé, mely bőkezűleg gondoskodott a róm. kath. felekezet hiveinek lelkiszükségeiről. A mi református egyházunk kegyura is maga a ménesbirtok, mely a harmadfelezer református vallásu állami alkalmazottaknak szép gót stílusú templomot és paplakot építtetett. Ez a parochia a legjobb egyházaink

közé tartozik. Maga a lelkészi kert egy kat. hold. De több ennél, hogy egy földi paradicsomban épült. Mert az Mezőhegyes. Kert város gyönyörű utcákkal, épületekkel, közkertekkel és páratlan környezettel 32000 hold egy tagban 90 tanyára és 9 járásra felosztva. Hires ménesekkel, állattenyésztéssel, gyárakkal, teljesen modern gazdasági felszerelésekkel épen 2.000.000 koronát jövedelmező minta gazdasággal. Ami Mezőhegyes, annak kellene lenni az egész országnak. És mi mégis a Hortobágy vagyunk; pusztá, pusztá, a milyen Árpád idejében volt e világ. Meg kellene nekünk épülnünk ország-szerte.

Istennek tetsző nagy munka volna ez, Istennek tetsző a vállalkozás, a missió, a melyre Eröss püspök s gróf Dégenfeld főgondnok elindultak a mit Mezőhegyesen végeztek. Legyen áldás utjokon, mely a magyar állam eszme diadalutja s az egymásra ismert testvérek örömmünnepe volt. Ez ünnepélyekre Főtiszteletű Urunk, püspök atyánk, a mint odalent szóllították szeptember 10-én indult el tikárja és lapunk szerkesztőjének kíséretében. Csabán csatlakoztak hozzá a békésbanságiak Dobby esperes és Fekete Márton gondnok vezetése alatt. Futó Zoltán főjegyző, Pap Imre tanácsbíró s a helybeli lelkész kíséretében *Kétegyházán* volt az első ünnepélyes fogadtatás, hol a helybeli jegyző és orvos üdvözölték a püspököt, *Aradon* Csécsi Imre lelkész, a presbyterium a gondnokkal vártak a perronon. A Csécsi szép beszédere Lőcs Dezső h. polgármester beszéde duplázott rá. Mind a kettőt pedig a püspök válasza koronázta be a városról, melyet látva köny szökik szemünkbe. Battonyán jóformán csak a szép virágcsokrot vehettük át, oly gyorsan elrohant a vonat, mely estére Mezőhegyesre robogott be velünk. Küldöttségek egyházmegye a ménesbirtok részéről fogadtak; nagy közönség és lobogó díszben álló helység. Harangzugás közt vonultunk be a központi uradalmi épületbe, a hol az államnak voltunk vendégei. Jankovics Józsaigazgató, Podmaniczky báró ménesparancsnok állottak a faradhatatlan rendezőség élen. Mezzóssy államtitkár, Darányi Béla, főigazgató, Nagy Gábor, Bartóky József miniszter. tanácsosok képviseltek az államot, a betegsége miatt tavollevő minisztert, Hervey Istvan alispán, Tarnay főjegyző, Petrovics, Török Thaisz főszolgabírók a megyét; Nagy Károly kir. tanácsos makói lelkész, Vadon Gyula esanádi, Rácz Károly szapáryfalvi, Bereck Sándor szegedi, Berecki Lajos makói a csabai, kikindai, békéssámsoni, majláti kollegak a református lelkészi kart. Ezenkívül helyből és a közeli falvakból fogatokon begyült magyar közönség a népet. Reggel érkezett főgondnokunk s vele ment a kincstári fogatokon a menet az új templomba, hol Nagy Sándor makói kántor orgonált s az énekkar énekelt. Püspök urunk imádkozott, Futó Zoltán predikált, a csabai pap esketett, Bereck keresztelt, Fekete Gyula agendázott. Dobby esperes az új lelkészt igtatta be, ki viszont a megáldó imát mondotta. Debrecenből is eljöttek erre az alkplomra a Szabó család tagjai. Szabó Béla b. e. Szabó János esperes fia, legyen szerencsés ebben az örökségben, mely oly kívánatos. Délben ünnepi ebéd volt, melyre több száz főből álló közönség jelent meg. Az első felköszöntőt a püspök mondta a királyra, Darányi minisztert a kinek üdvözlése közakarattal elhatározottat, gróf Dégenfeld üdvözölte. Szép köszöntöket mondtak: Mezzóssy államtitkár, a kath. lelkész, a lutheránusok küldöttei az alispán és mások. Kellemes érzést váltott ki a más vallásuak, róm. katolikusok és a testvér prot.

felekezet papjainak részvétele. A luth. testvérek szavain ugyan átrezgett némi keserűség amiatt, hogy a közös gyülekezetekből a mieink rendre kiválnak. Temesvártól Mezőhegyesig a mi egyházaink mind így keletkeztek. De vigasztalódjanak, ez a fejlődés útja. A gyermekek felnőnek s nem maradnak együtt. Csak ismerjük meg, hogy testvérek és atyafiak vagyunk s mi meg is ismerjük ezt.

Délután a kincstári birtokot néztük meg. Este nagy összejövetelünk volt, melyre Darabos kántor is beidézett. Vasárnap szállottunk átál Majlátra, hol egyszerűbb, de másfelől bensőbb és közvetlenebb volt ünnepünk, melyben mindenütt püspök atyánk volt a központ a főgondnokkal együtt s melyet itt is Mezőssy államtitkár vezetett, a kit sokan megszerettünk, s ki miniszterét méltósággal, az államot igaz hűséggel képviselte. A templomból kivonult közönségnek mindkét helyen lapunk szerkesztője predikált. Csak hétfőn érkeztünk fáradtan, de felemelkedett érzésekkel haza. Az idő boros volt, az eső esett. Mi azonban úgy éreztük, mintha derülne a láthatár felettünk és a hon felett is. A genfiak jelmondata is ezzel tartja: Post tenebras lux. Legyen nekünk a mi hitünk szerint.

Utítárs.

K Ü L Ö N F É L É K .

— **Értesítés.** Tudatom a D. P. L. tisztelt olvasóival, hogy két havi szünet és pihenés után a lap szerkesztését és vezetését nt. R ó z s a Sándor h. szerkesztő egyházkerületi pénztáros urtól, kinek buzgó fáradozásáért itt is köszönetet mondok, átvettem és Isten segítségével jó ügyünkbe bizva, a nagy közönség támogatását remélve, ismét tovább folytatom. Tisztelettel felkérem azért az egyházak és iskolák vezetőit, egyházi közéletünk literátus embereit, azok között az én kedves barátaimat és kipróbált munkatársaimat, hogy a prot. közvélemény kifejezésre juttatásában, egyházunk s a magyarság ügyének szolgálatában és a sajtó útján való érvényesítésében segítséggel lenni méltóztassanak. A lap iránya, előfizetési ára marad a régi. A különböző közlemények a szerkesztőhöz, az előfizetési pénzek és kiadóhivatali illető megkeresések pedig a kiadóhivatal címére intézendők. Ide kérem a hátralékos előfizetési pénzeket és hirdetési díjakat is irányítani, azon elv alapján, hogy: méltó a munkás az ő jutalmára s hogy: bis dat qui cito dat. Debrecen, 1909. szept. 16. *dr. Ferenczy Gyula* a D. P. L. szerkesztője és tulajdonosa.

— **Az ORLÉ. nagygyűlése.** 900-an jelentkeztek eddig a szept. 29. és 30-iki lelkészegyesületi nagygyűlésre. Sohasem volt még egy helyen és egy időben ennyi magyar ref. lelkész

együtt. Az elszállásolási bizottság mindent elkövet, hogy mindenkit elhelyezhessen. Miután pedig a szállodákban nincsen elég hely s a magánosok is az itteni viszonyok miatt vendéget nem igen fogadhatnak (nincs vendég szoba!), tervbe vétetett a középületekbe való elszállásolás is. A főtérhez közelfekvő szép tágas iskolák, ezek is az Urnak házai — különösen alkalmasak e célra. Ugy is azt kéri a buzgó lelképásztor, hogy lakhassék az „Urnak házában“. Ebben a gyönyörűségben most ifju lelkészársainknak s a magukban jövő kollegáknak részök leend. Debrecen városának közönsége házaiba és sziveibe is öhajítja fogadni őket. Isten hozza közénk az ORLÉ. tagjait.

— **A kollegiumból.** Sokakat érdekel lapunk olvasói közül a hiradás, hogy hányan iratkoztak be a debreceni kollegiumba? Régebben másfélezerre rugott a különböző tanintézetbeli tanulók száma. Hat elemi, 8 gimnáziumi osztály, tanítóképezdei tanfolyamok, theologiai és jogi akadémiák csak úgy öntötték az ifjúságot. Ma ezekhez a tanintézetekhez a bölcsészeti akadémia és a könyvtár is csatlakoztak. Csak ez utóbbi az, mely a nagyobb tömeget kollegiumunkba vonza. A régi tanintézetek közül csak a gimnázium őrizte meg a korábbi létszámot. A *Tanítóképezdében* megszűntek a párhuzamos osztályok, kimondatott a numerns classus. A *jogakadémián* a hallgatóknak száma a korábbi évek egy harmadára hanyatlott alá, az új *bölcsészeti akadémia* népessége kevés. A nyilvános könyvtár látogatóinak száma azonban tízezer körül jár. Ez tehát a leglátogatottabb tanszak, a hol a tandíjat sem kell fizetni, a hol a teljes tanszabadság uralkodik. A különböző tanintézetekbe különben 1038-an iratkoztak: A főgimn. 12 osztályban van 617 tanuló. (Annyi mint tavaly). Tanítóképezdész beiratott 142 (—15) A gyakorlóban (Elemista): 39 (+—) Theologus: 134 (fogyás —26) Jogász: 102 (—30) Bölcsészethallgató 7 (+ 1) mind magyar-latin és görög szakosok. Az akad. hallgatók apadása egyéb okok mellett az egyetem oktatás decentralizációjával és a debreceni egyetem ügyével függ össze. Mind a kettőre nézve kötelezettségek és teendők vannak a kerület és iskola vezérembereire. A tápin-tézet, a mi még sohasem történt már ez év elején teljesen igénybe van véve, Sőt 12 felvett is kiszorult. A *reggeliző* forgalma rendkívül élénk, 344-en iratkoztak be s így már is nyilvánvaló, hogy ez új intézmény teljesen bevált. De az is világos, hogy a konviktus kibővítése se halasztható tovább.

— **Az új iskolai év.** Szept. hó 9-én volt az 1909—10 tanévet megnyitó isteni tisztelet a Nagytemplomban. Hosszu sorokban vonultak be ide a kollégiumbeli különböző tanintézetek tanulói, az elemi iskolától fel egész az akadémiáig. Az akadémisták a Senior, a többiek osztálytanáraik vezetése alatt. Tíz óra-kor d. e. kondult meg a harang, és kezdődött a menet, melynek élén az akad. igazg. és a tanárok, kollégiumi tisztviselők sora haladt. A gyülekezésnél régi ismerősök, új kollegák és tanulótársak a megállapított helyeken üdvözölték egymást és ahitatos érzelmek közt vonultak be a magas boltívek alá, hol az iskola és tanúgy barátai, a város és egyházak képviselői, a szülék, jobbnaira az édes anyák már előzőleg elhelyezkedtek. Zugott a „Jövel Szentlélek” szépen énekelt a kántus és buzgón imádkozott az iskola papja. A tulajdonképeni évnyitó ünnepségek az istentisztelet után a diszteremben folytatódtak, hová a tanárok, a közönség egy része, az akad. tanulók és a küldöttségek vonultak élükön a püspökkel, a ki az isteni tiszteleten is részt vett Jánosi Zoltan lelkészszel együtt. A diszteremben az ezen évi rector professzor üdvözölte a megjelenteket. Szavaira sorban válaszoltak a püspök, az egyház, a város képviselője. Nagy hatást keltett különösebben a főtiszteletű ur beszéde, a ki bizonyosságot tett arról, hogy azok az erők, a miket a hitújítás a népek életébe belevitt, ma is élnek és működnek és a nagyobb évfordulatok, státiók alkalomával külsőleg érzékelhetők. Ilyen a kollégium évnyitó ünnepe, a midőn Debrecen város s az alföld, kultura iránti fogékony tényezői mind egybegyűlnek. A tudós tanárok, a tudomány pártoló, iskolai építő Debrecen város, egyházkerület s maga a nagyközönség és a tanulók. Aldás e törekvésekre, melyek a nemzetet nagygyá fogjak tenni. Aldás azokon, akik az alföld kulturáját, a magyarság nagy erőkifejtését, megújulását fel-emelkedését lehetővé teszik. Jó kívánság hangzott a debreceni egyház képviselőjének Kola Jánosnak és Kovács József polgármesternek az ajakán is, kik azt hangsúlyozták, hogy a debreceni iskolát emelni, egyetemmé fejleszteni a fentartó testületek mind készek, csak a tanárok és a tanulók is tegyék meg kötelezettségüket. Az ünnepélyt dr. Erdős József rectori székfoglaló értekezése koronázta a kanoni evangéliumokról. A kántus szép éneklése zárta be az ünnepélyt, melyen mindnyájan a legjobb kívánatokkal fordulunk a híres debreceni főiskola felé s kívánunk neki boldog új évet, egyetem-mé fejlődést és a tanároknak, tanulóknak, szüléknek is mindenféle jókat. Vivat, crescat, floreat. Vén deak.

— **Testverek találkozója.** Az ágostai evangélikusok tiszai egyházkerülete Debrecenben tartotta ez évi őszi közgyűlését. A gyűlésen megjelent Zelenka Pál püspök a ki 70 éves születési évfordulóját ülte s a ki mindenfelől a meleg ünneplések tárgya volt. Ág. ev. testvéreink különben a 48. XX. t. c. végrehajtásával, a budapesti tudományos egyetemen szervezendő prot. theol. fakultással, egyházi, iskolai, és egyebek között a nagyhirű eperjesi kollégiumra vonatkozó előterjesztésekkel s az állami segély hovaforrásának ügyével foglalkoztak. Ez alkalommal tartotta gyűlését a gyámintézet is, melyen Materny Lajos főesperes és Radvány István elnökölték.

A gyámintézeti közgyűlésre 36-an jelentek meg. A kerületi gyűlésre lejöttek Meskó László államtitkár, Szentiványi Árpád egyh. ker. felügyelő, Szontag Andor országgyűl. képviselő, dr. Mikler, Szlávik eperjesi tanárok s közéletünk számos kitünősége. Az egész szenzációja azonban nem ez volt, még nem is a Zelenka ünneplése, noha az a legbensőségteljesebben és impozáns módon folyt le, hanem az a körülmény, hogy ág. ev. testvéreink itt Debrecenben gyűléseztek, a mi meleg részvételünk és érdeklődésünkől kísértetve. Lám azért hogy itt-ott egy új ág. vagy ref. egyház alakult nem múlt el a régi barátság és erősebb a prot. testvériség. Ugy legyen!

— **Küzdelem a vallásnélküli, helyesebben a vallásellenes iskolákért.** Franciaországban még mindig folyik a küzdelem. Csak néhány tényt említünk itt meg erre vonatkozólag. Cahors Laurans püspökét a törvényszék elítélte, mert egyik pásztori levelében őt történeti s erkölcsstani könyvről úgy nyilatkozott, hogy azok hit- és jó erkölcs ellenesek s figyelmeztette a szülőket, hogy gyermekeiket vegyék ki az olyan iskolákból, hol ilyen könyveket használnak. A püspök felebbezését a felsőbb bíróság elvetette. Más oldalról pedig 50 Sainte Gemmei polgár nyílt levélben bélyegezte meg egyik tanítóját, mert az a tanítványai egyikénél talált katekhizmust széttepte s megégette. Továbbá az Escaräne községbeli lelkész nyilvánosan protestált az ottani polgármester vallásellenes nyilatkozatai ellen, mikre az egy jutalomkiosztás alkalmából ragadtatta magát. Kiterjeszkedett nevezetesen a szentírásra, annak elbeszéléseire s felettük gúnyolódott, „nevetséges utópiáknak” nevezte azokat „amelyekkel tele tömték eddig a gyermekek fejét.” Ilyen változatosan hullámszik a küzdelem. Vannak el-lenséges érzületű polgármesterek, kik olyan rendeleteket bocsátanak ki, melyekkel a harangoztatást igyekeznek megakadályozni. Így pl. a bessei polgármestert egy, az államtanács-hoz intézett appellátára leküldött rendelettel lehetett csak a maga hatalmának korlátai közé szorítani. Feszült várakozással figyelnek tehát Briand új miniszterelnök fellépésére, ki hivatalos beköszöntő beszédében azt is mondta: „Én nem vagyok az üldözés mellett s engedélyt kérek önöktől, hogy a lelkiismeret s az eszmék, elvek részére nagy mérvű türelmet biztosíthassak” s azt is kifejezte, hogy az eddigi politikát „módszeresen s a cél-nak megfelelő szellemben” fogja tovább folytatni.

— **Eladó orgona.** Egyházközségem új orgonát akar építtetni. Régi, ma is használatban lévő, igen csinos kivitelű, 8 változatu orgonáját

400 frt-ért, esetleg olcsóbban is, eladná. Pár száz korona javítási költséggel évtizedekre elég-séges orgonája lehet belőle bármely gyülekezet-nek. A mely egyházközségnek szüksége van ilyen orgonára sziveskedjék hozzám fordulni. Léva, 1909. szept. 11. Birtha József, ref. lelkész.

— **A debreceni Kálvinemlék** végrehajtó-bizottsága f. évi szept. hó 15-én gyűlést tartott melyen konstatálták, hogy az emlék létesítésére irányuló mozgalom biztató reményekkel indul. A nyár folyamán megakadt mozgalom fonalát újra felvette a bizottság. Szeptember hó eleje óta úgy egyesek, mint az egyházközségek egymásután küldik be adományait. A bizottság attól a meggyőződéstől vezetve, hogy Kálvin emlékéhez méltónak kell lenni az alkotandó emlékműnek, nem elégszik meg azzal, hogy a f. évi 307. sz. egyházkerületi határozat alapján gyűjtőívét minden egyházközségnek megküldötte, hanem nagyobb egyházközségekben társadalmi mozgalmat is óhajt indítani arranézve, hogy helyi bizottságok alakuljanak a gyűjtés önálló szervezésére, mert csak így lehetséges egy monümentális emlékmű költségeinek előteremtése. A debreceni református egyházközség presbiteriuma már küldött is ki egy helyi bizottságot a maga kebeléből az akció megindítására. Reméljük, hogy a debreceni református egyházközség presbiteriuma és a hívek tradícióikhoz méltó módon fogják a célt előmozdítani. Óhajtandó, hogy a többi nagyobb egyházközségek hasonló módon járjanak el. Elhatározta a bizottság azi is, hogy a f. évi 307. sz. egyházkerületi határozatból kifolyólag gyűjtő ívet a többi testvér egyházkerületet egyházközségeibe is eljuttatja.

— **Orgonaavatás Dobozon.** A dobozi református egyház vasárnap, szept. 12-én avatta fel a Rieger Ottó budapesti gyáros által 3800 korona költséggel állított 9 fő és 7 mellék változatot magában foglaló, igen csinos külsejű és művészies belszerkezetű és remek szép hangu orgonáját. A felavatási ünnepély délelőtt 9 órakor kezdődött Istentisztelettel, melyen a felavató beszédet Koppányi Gyula békéscsabai lelkész tartotta, ügyes és hangulatos szép beszédével mindvégig lekötve a halgatóság figyelmét. Az orgona építés vázlatos történetét pedig a helybeli lelkész ismertette. A gyülekezet tagjai természetesen megtöltötték a templomot s a hallgatóság tagjai között szép számmal jelentek meg a más vallásuak is. Az orgonát Szügyi József békési és Császár Samu gyulai kántorok bírálták meg s minden tekintetben megfelelőnek, sőt úgy belszerkezetére, mint hangja tisztaságára és szép-

ségére nézve kitűnőnek, valósággal művészies kivitelűnek találták. Délután jól sikerült orgona-hangverseny tartatott, melyen a békési és gyulai kántorokon kívül Léva és Molnár békési tanító urak működtek közre, a gyülekezet megalégedését teljesen kiérdemelve. Feltűnést kellett azonban, hogy a hangversenyben a református helybeli tanítói kar tagjai egyetlen programmal sem vettek részt. A délelőtt és délután rendezett gyűjtés 189 koronát eredményezett, melyhez adakozás útján még mintegy 200 korona gyűlt be az orgona alapra. Este a leányiskolában közvacsora és 2 helyen rendezett táncmulatság fejezte be az ünnepélyt, melyeknek tiszta jövedelme szintén az orgona alapra fordított. Az orgonát elég jutányosan és kedvező fizetési feltételek mellett állította fel a Rieger cég. 9 fő 7 mellékválozattal 3800 koronába került. S ez összeg tisztán adományokból, hagyományokból és gyűjtésekből került össze, bizonyoságot téve a kálvinista áldozatkészségről és templomszeretetről, csupán mintegy 400 koronával járultak hozzá a más vallásu helybeli lakosok, köztük különösen a gróf Weinkheim család és az uradalmi tisztikar. A Rieger céget melegen ajánlom az összes református egyházak és lelkésztársaim jó indulatába és pártfogásába. Doboz 1909. szept. 14. (Békés m.) teljes tisztelettel Szabó Mihály ref. lelkész.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Pályázat,

a földeáki káplán-tanítói állásra.

Fizetés : 1. 600 korona havi részletekben a tanításért. Növendékek száma 34. 2. 600 korona a kápláni teendőkért. 3. szabad lakás, (mely 4 szobából áll) évi kétszeri tisztogatással. 4. Évenként 40 korona fűtési átalány. 5. Rendes stóla.
a) Az egyház anyásítás alatt áll. b.) Anyásítás után a lelkésztanítói állás új pályázat útján töltetik be. c.) Amenyiben tanítói oklevéllel bíró s. lelkész fog megválasztatni : a tanítói fizetés 1000 koronára leendő kiegészítését a makkói anyaegyház kérelmezni fogja az államtól.

Pályázati határidő szept. 25.

Az állás a választás után azonnal, de okt. 1-re okvetlen elfoglalandó.

Pályázatok alólirotthoz adandók be.

Makó, 1909. szept. 1.

Nagy Károly
ref. lelkész.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Debrecen, Piac-u. 69. sz.

Kölcsönöket ad: 1. Kezességre egy vagy több elfogadható kezes jótalása mellett, még azon esetben is, ha a kezesek nem szövetkezeti tagok. 2. Jelzalog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 3. Zalog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre. 4. Előleg kölcsönöket a fizetett összeg kilenc-tizedrész erejéig, kezesség nélkül.

Minden 100 korona kölcsön heti 50 fillérjével fizethető vissza, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

A törzsbetétek 6 százalékot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármely napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít. A törzsbetét befizetések a hét bármely „őznapján a hivatalos órák alatt eszközölhetők.

Vidéki tagok befizetését meghívjuk az anai, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

Az intézet tagjainak száma öt évi fennállás alatt 4500-ra emelkedett a kik 20260 törzsbetétre több mint **Egy millió** koronát fizettek be. A kihelyezett kötvény állományunk pedig ez idő szerint a 1.600.000 koronát meghaladja.

Dr. Ferenczy Gyula,
alelnök.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

ifj. Widder Sámuel,
ügyv. igazgató.

Löfkovits Arthur

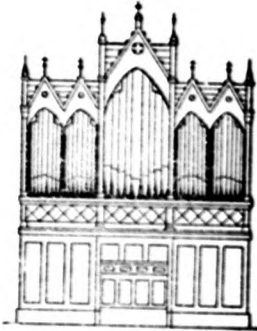
— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —
Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.
A református egyházak szállítója.

Orgonagyár.

villamos gépekkel berendezve

Rieger Ottó

Budapest, VII. Garay-u. 48.
császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi és párisi kiállításon valamint a pécsi országos kiállításon kitüntette.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett szállít kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus) és villamos tartós, nemeshangú orgonákat.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

Tervezetek és rajzok díjmentesen.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-uteza 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek :

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

Főzőkonyhák.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János

első magyar óragyár

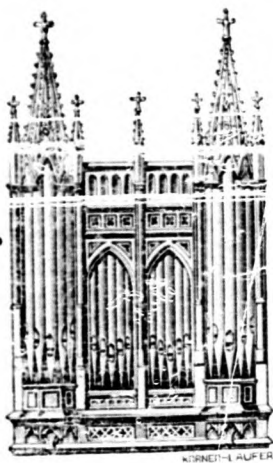
= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
díjjal kitün-
tetve.

Alapított
1907-ben.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kötő hang- és erős szerkezetű légnematu és elek-
tromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitűnő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

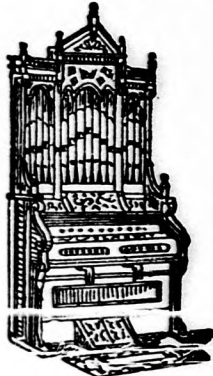
Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Harmonium.

vásárlók ne mulasszák el, mielőtt **Har-**
moniumot vesznek

Reményi Mihály

a magyar királyi Zene Akadémia házi hang-
szer készítőjétől, legújabb **Harmonium**
árjegyzékét kéri, melyet ingyen és bér-
mentve küld **Remenyi Harmonium**
osztálya. Budapest, Király-u. 58. szám.

Ezen választók a legjobb
iskolai és templomi haszná-
latra készült valódi

Aeol harmoniumok-
ban, melyeknek hangja tel-
jesen azonos az **Orgona**
hangjával.

Zongorák, Pianinók

a legelőnyösebből a legfinomabb
big a legelőnyösebb gyári ára
kon.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköté-
szeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

**Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubil-**
leumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely játékon-
y adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószéken
vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászorra vagy papírra és ezeken kívül még számos e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, —
számítások a különleges munkákhoz, — mint *Diszablak, Emlék-
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletet
stylusban, levéltári okmány-ártók.*

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi drogueria

Debrecenben, Fiac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszelepek kötszerek, desinficiálószerek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha tápporok és Fluidek nagy raktára, ugyiszintén nagy választék mindenféle gumi árúknban sérvkötegekben, valamint fényképezéshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-
Nagytenyeszetek.

(Növeletési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb
csemetefák. A legszebb díszfák,
cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv díletánsoknak.

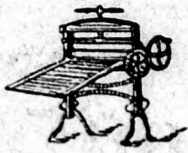
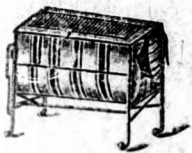
Dus főárjegyzék ingyen

Új papi díszegyenruha!

Az 1908. évi Október hó 5-én tartatott Orsz. Lelkészegyesületi gyűlés Budapesten elhatározta, hogy a lelkészi kar részére a már ismertetett s időszerűsége folytán nélkülözhetetlen díszes egyenruhát ajánl ünnep alkalomkor való viselésre, hogy az egyházi méltóságot jobban kiemelje az egyforma külsőben rejlő erőt és az összetartozandóságot fokozza. Nemes Mihály történelmi festőművész az O. R. L. E. megbízása folytán tervezett ilyen díszes tógát, övvel; palástot kun-süveggel. Ezen terveit az Orle. elfoadt a tagjainak ajánlotta. Szántó József papi szabó első hmvásárhelyi díszmagyarruha készítő, szabó Ezen díszes ruhákat mester stilszerűen és a legjutányosabb árban készíti. Egyházkerületi és egyházmegye gyűlésekre elmegy saját költségén. Bemutatja ott a minta ruháit s a megrendelőknek mértéket vesz. Vagy mérték megküldése esetén is eltudja készíteni azt. Pontos kivitelért szavatol. Fenti ruhákat készíttetni óhajtó érdeklődőknek bővebb felvilágosítást ez ügyben képes árjegyzéket mértékvételi magyarázattal ingyen és bérmentve

Szántó József szabómester nyújt,
Hódmezővásárhelyről.

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweizeri és honi gyártmányu porcellán, valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák.

Minden szerkezetű vas- és porcellánburkoltu konyhák. Mul-tuplicator hőfejlesztő kályhabetétek, vadászfegyverek és felszerelések, revolverek, hűvelyek és töltények

Lőporárúda.

Újdonság: Browning-rendszerű ismétlő fegyver 190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és faesarak, gummi átvonattal

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

baktai EGRY FERENCZ

Pozdeck és Thury utóda.

Kisgejőcön

Ung megye

Alapítva 1793-ban.

Budapesten

VI. Lehel-u. 8/a.

Alapítva 1847-ben.

Harangöntőde.

Készíték Budapesti és kisgejőczi műhelyemben minden nagyságu és hangu harangokat a kívánt összhangban, a legnagyobb felelősség mellett. Felszerelve új modern forgatható vaskoronával, amelyek elmés szerkezetüknél fogva a tornyot megóvják a rázkódástól, és a harang tartósságát is beláthatlan időre biztosítják. Emellett könnyű járattuknál fogva egy ember által egyszerre több harang is húzható. Készíték vasharanglábakat, álló vagy fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb kivitelben.

Nagyobb harang öntetett általam Kisgejőcön közel egy ezer darab, és budapesten 1650 drb. felszerelve Budapesten az európai híru Pozdech-féle vaskoronákkal és Kisgejőcön a saját találmányu szabadalmazott koronákkal, amelyekért igen sok kitüntetést (külföldön is) és elismerő iratot kaptunk. Hajdú és Biharvár-megyék területén a következő egyházak kaptak harangokat: u. m. Hajdunánás, Hajdudorog, Hajduböszörmény, Hajduhadház, Hajduszoboszló, Balmazújváros, Püspökladány, Nádudvar, Debrecen, Mikepércs Derecske, Bagamér, Báránd, N. Várád, N. Szalonta, N. Bajom, N. Léta, N. Szántó, Berettyóújfalú, Ér-Diószeg, Ér-Endréd, Érminályfalva, Ér-Hatvan, Biharpüspöki, Kismarja, Mezőkeresztes, Csermő, Füzeggyarmat, Mezőgyán, Mezőkövesd, Pocsaj, Gálos petri, Tiszavalk, Tiszalucz, Arpád, Erdőgyarok, Hosszupálvi, Bihar-diószeg Feketebátor, Szakál. stb.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH

Budapest, Váci-körút 68,

Által a legjutányosabb árak mellett ajánlatotnak

Locomobil és gőzcséplőgépek,

szalmakészítők, járgány-cseplőgépek, lóhere-cseplők, szőlő-cseplők, kőbányák, kőszelők és aratógépek, szénmalmok, szőlőmalmok, szőlőgépek, Planet Jr. kapálók, szecskavágók, répvágók, kukoricamorzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyetemes acél-ekék, 2- és 3-vasu ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

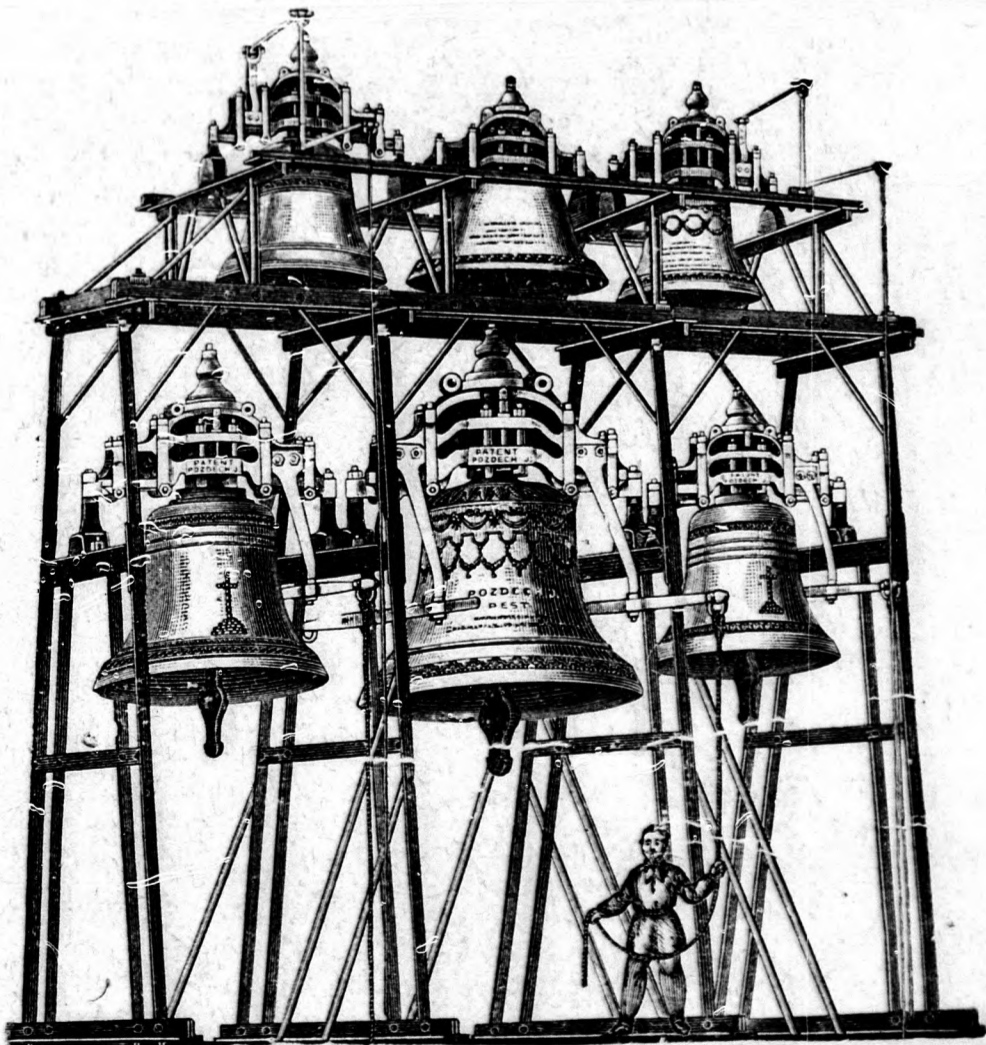
Képviselőt és bizományi rakat

Laczkó László

géplakatos mester

Debrecen,

II. Békeművelés utca 13. sz.

Király balzsam Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvénynél csuznál** továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétele bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a **Hajdusági pedrót!!** híres mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedró készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobezt 2 K. 15 fillérért. 6 dobezt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétele kifizető a készítő

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszaru“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek eredeti árakban szerezhethők be.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ércöntődeje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságaért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vasárványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládaival. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legintányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világitással berendezve.

Országh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel“ (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel“, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel“ (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel“ (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangú és szerkezetű, főleg a legujabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmoniumok tetszésszerű rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.